

Indledning – Kunst¹ og psykologi Red².

Benny Karpatschof

Dette temanummer beskæftiger sig med relationen mellem et tilsyneladende umage par, der står hinanden temmelig fjernt, selv om deres bekendtskab har stået på i lang tid. I den videnskabelige psykologis barndom var æstetik et højt prioriteret forskningsområde, Fechner udforskede det gyldne snit, og vor egen grundlægger Lehmann skrev faktisk disputats om farvæstetik. Som flere artikler omtaler, har ydermere to af psykologiens fremmeste teoretikere Freud og Jung haft en overordentlig stor betydning for nyere kunstteori, Freud fortrinsvis inden for litteratur-teori, Jung også i høj grad inden for analyser af billedkunst. Men selv om en del moderne terapi-retninger anvender kunstneriske udtryksformer, så forekommer emnet kunst nok de fleste psykologer at være perifert i forhold til deres opfattelse af fagets genstandsområde. På den anden side har mange kunstnere og kunstteoretikere nok en opfattelse af, at psykologi på en eller anden måde er relevant for studiet af fænomenet kunst, men der er ofte tale om en modstræbende anerkendelse, som er kombineret med en betydelig vagtsomhed over for tendenser til *æstetisk reduktionisme*, hvad en psykologiserende tolkning af kunst jo hyppigt udarter sig til.

Hensigten med dette temanummer har været at gøre den langvarige, men samtidig distante forbindelse mellem kunst og psykologi mere nærværende og mere intim. For efter vores opfattelse er en kunstteoretisk disciplin uden psykologi en mangelfuld størrelse. Og omvendt vil en beskæftigelse med kunst som menneskelig udtrykform og oplevelsesmåde kunne give nogle afgørende almenpsykologiske indsigter.

Temanummeret kan ikke på nogen måde leve op til en systematisk fremstilling af alle aspekter ved denne relation og heller ikke ved det psykologiske grænseområde, som hedder æstetisk psykologi. Derimod har vi stræbt efter en vis, om ikke al-, så dog mange-sidighed. Der indgår både forfattere, som til daglig beskæftiger sig med den ene relatan, psykologi, og forfattere, som arbejder med den anden relatan, kunsten. Ja, der er sågar et par amfibie-mennesker, som er kvalificeret på begge felter. Mht. kunstarter er ganske vist ikke alle repræsenteret, især mangler musik, ballet, og film, men der er dog repræsenteret billedkunst (Torsten Ingemann Nielsen, Anne Maj Nielsen, Chr. Pedersen og Martin Johansen) arkitektur (Grethe Kielberg og Klaus Ahlmann), skønlitteratur (Steen Folke Larsen, Judy Gammelgaard, Dines Johansen og René Rasmussen), og i terapeutisk sammenhæng også teater (Mette Kragh & Ellen Nielsen, Hans Knob). Uanset den valgte kunstart har imidlertid alle artikler et overgribende

perspektiv, der vedrører kunst i almindelighed, snarere end en bestemt af dens forskellige former.

Også med hensyn til problemstillinger og angrebsvinkler er den en stor mangfoldighed. Benny Karpaschof diskuterer om kunst har en *universel antropologisk* og dermed psykologisk status. Torsten Ingemann Nielsen analyserer med basis i sine egne erfaringer som billedhugger skulpturen som fremtrædelsesform for *transcedentale* træk ved virkeligheden. Shyam Cawasjee forsøger med udgangspunkt i temaet den fremmede at skitsere en generel *psykologisk poetik*. Erik Schultz lige som de foregående arbejder inden for en almenpsykologisk, fænomenologisk orienteret tradition, hvori han søger at indkredse *det æstetiske som psykologisk kategori*. Bjarne Sode Funch arbejder i højere grad inden for en egentlig, empirisk funderet *psykologisk æstetik*, hvor han ud fra en gennemgang af empiriske undersøgelser søger at bestemme de oplevelseskvaliteter, der karakteriserer den æstetiske oplevelse. Grethe Kielberg har under den flertydige titel *Metarummets arkitektur* nogle refleksioner, over hvordan vi oplever rumlige former og hvad de betyder for os. Klaus Ahlmann ser på *Arkitektur* som menneskelig udtryksform. Martin Johansen funderer især over *forestillingsevnen*, fantasien som den kreative evne, der er forudsætning for kunst.

Anne Maj Nielsen og Chr. Pedersen skriver om børnetegninger. Anne Maj Nielsen ud fra en *udviklingspsykologisk* interesse i tegning som et medium for personlighedsdannelse og kultur-tilegnelse. Kr. Pedersen ud fra en primær interesse i *tegningens didaktik*. Steen Folke Larsen beretter om et empirisk projekt, han har udført, om forholdet mellem *oplevelser af læsning* og af personlig (biografisk) erindring. Liu & Kennedy arbejder inden for en klassisk eksperimentalpsykologisk metodologi, ud fra hvilken de undersøger symboliseringrelationer mellem geometriske former og sproglige betydninger. Judy Gammelgaard, Dines Johansen og René Rasmussen skriver alle inden for en psykoanalytisk refererensramme. Judy Gammelgaard opfølger sin analyse af Katharsis-begrebet fra hendes nyligt publicerede disputats med en fremstilling af *psykoanalysen poetik*, som et forhold af afgørende betydning for en forståelse dels af kunst og dels psykoanalyse. Dines Johansen fremstiller den *psykoanalytiske litteraturteori*. René Rasmussen behandler Lacans opfattelse af *æstetik*. Under strengen har vi som anmeldelsesstof knyttet til temaet, Mette Kragh & Ellen Nielsens anmeldelse af NN's bog om *psykodrama*. Hans Knob anmelder en bog med et lignende indhold NN's bog om *Shakespeare som terapi*.

Under en dobbeltstreg har vi denne gang samlet artikler, der beskæftiger sig med temaer, der tidligere har været behandlet i dette tidsskrift. Et tidligere tema, der har berøringspunkter med det nuværende, var »Det hellige«, og Erik Petersen opstiller i relation hertil en typologi med *to forskellige slags mystikere*, den aktive mystiker, for hvem det er en kamp på liv og død af nå frem til mystikkens afklaring og lykke, og den passive mystiker, der oplever den mystiske tilstand som en nådegave.

Der er også noget debatstof, idet Chr. Lima går ind i en kritisk diskussion med to artikler fra temanummeret om Massepsykologi sidste år, det drejer sig om artiklerne af Peter Berliner og Benny Karpatschof, og den sidstnævnte fortsætter denne debat med en duplik.

Endelig har vi også en neuropsykologisk artikel af Bjarne Pedersen, der behandler det grundlæggende spørgsmål om funktion eller dynamik.

NOTER

1. Begrebet Kunst bruges på dansk i to betydninger. En snæver, hvor det kun omfatter billed-kunst og evt. rum-kunst, og en bred, hvor det omfatter alle kunstarter, inklusive fx. musik, ballet og teater. Den samme dobbelte betydning kendes på andre sprog. I dette temanummer bruges ordet i den brede betydning.
2. I dette nummer har den almindelige redaktion været suppleret med en arbejdsgruppe bestående af: Shyam Cawasjee, Benny Karpatschof, Torsten Ingemann Nielsen, Erik Schultz.